

S. ELŻBIETA PELLOWSKA

Gdańsk

CHRYSTOCENTRYCZNY CHARAKTER ŻYCIA ZAKONNEGO

Teologia chrześcijańska zawsze była zorientowana ku Chrystusowi, nigdy jednak tendencja ta nie przybrała tak wielkich rozmiarów jak dziś. Coraz częściej ześrodkowuje się całą teologię wokół Osoby i dzieła Chrystusa, a Jego samego ukazuje jako naczelną jej Zasadę. Znalazło to szczególne odbicie w obradach i uchwałach Soboru Watykańskiego II¹. Niezwykle konsekwentnie stawia Chrystusa w centrum swego nauczania również Jan Paweł II. Stąd coraz częściej mówi się o chrystocentryzmie teologii chrześcijańskiej. Pojęcie to wyraża przekonanie lub postawę, zgodnie z którą Jezus Chrystus jako Bóg-Człowiek jest punktem centralnym całej rzeczywistości świata rozumnego, przede wszystkim człowieka i jego działania². Chodzi tu o postawę egzystencjalną, która charakteryzuje się kształtowaniem życia w myśl podstawowej prawdy, iż Jezus Chrystus stanowi centrum wszystkich dzieł Bożych.

Jezus Chrystus w czasie ziemskiej działalności „przywołał do siebie tych, których sam chciał, a oni przyszli do Niego. I ustanowił Dwunastu, aby Mu towarzyszyli” (Mk 3, 13-14). Od tego czasu tysiące ludzi wchodząc na drogę rad ewangelicznych: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa, stara się naśladować Mistrza z Nazaretu. Życie zakonne jest więc w pełni zorientowane ku Chrystusowi, a Jego centralne w nim miejsce oznacza, iż jest On źródłem, drogą, a przede wszystkim celem życia konsekrowanego.

Od pierwszych wieków chrześcijaństwa duchowość wiernych miała charakter chrystocentryczny. Pragnęli oni ukazywać Chrystusa swym życiem i śmiercią. Naśladowanie Zbawiciela, oddającego swe życie w ofierze za grzechy ludzkości,

¹ Por. ks. J. P r y s z m o n t, *Wokół zagadnienia chrystocentryzmu w teologii moralnej*, „Collectanea Theologica”, 40(1970) 13.

² Por. R. Ł u k a s z y k, *Chrystocentryzm*, [w:] *Encyklopedia Katolicka*, t. III, pod red. R. Łukaszyka, L. Bieńkowskiego, F. Gryglewicza, Lublin 1979, kol. 296.

uważali nie tylko za heroiczne świadectwo wiary, lecz przede wszystkim za próbę upodobnienia się do Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego. Chęć przygotowania się do męczeństwa wpłynęła na to, że już od I w. po Chrystusie spotyka się w gminach chrześcijańskich mężczyźni i niewiasty prowadzących życie umarzone, poświęcone modlitwie. Po ustaniu prześladowań za przedłużenie męczeństwa uważano życie dziewicze. Asceci i eremicy, praktykujący rady ewangeliczne i realizujący stan ciągłej duchowej ofiary, uważani byli za wybraną część Kościoła. Byli bowiem bezkrwawymi męczennikami i świadkami Ewangelii Chrystusowej. Ich życie stało się wyrazem radykalnego pójścia za Chrystusem³

Początków i motywów ruchu monastyczno-zakonnego w chrześcijaństwie należy zatem szukać w ideale bezkompromisowego pójścia za Chrystusem (por. Mt 10, 28-30) oraz w chęci spełnienia w sposób maksymalny wymogów ewangelicznych⁴ Już najstarsza tradycja Kościoła pojmowała życie zakonne jako szczególne naśladowanie Chrystusa, czyli jako najwierniejsze odtworzenie życia Chrystusowego w aktualnej egzystencji ludzkiej. Chrystocentryzm życia zakonnego polega nie tylko na zewnętrznym upodobnieniu się do Chrystusa, ale na wewnętrznej przemianie, czyli „przyobleczeniu się” w Niego. Mocą konsekracji zakonnej, w której zawiera się odpowiedź na Chrystusowe „Pójdźcie za Mną” (Mt 4, 19), zakonnik w wyjątkowy sposób zostaje związany z Jezusem Chrystusem. Związek życia zakonnego z tajemnicą Chrystusa polega na zatopieniu się w ideale Chrystusowym, we wzorze Jego życia i przyswojeniu sobie Jego postawy duchowej. Trzy śluby zakonne stanowią kompendium życia Chrystusowego, oddanego bez reszty Ojcu. Chrystus jest Mistrzem i konkretnym wzorem zakonnika, jego najwyższą normą. Życie zakonne jest więc w szczególności skoncentrowane na Chrystusie. Kształtuje się z Chrystusa, ponieważ On jest twórcą i ostateczną normą życia zakonnego; przez Chrystusa, ponieważ On obdarowuje powołaniem i prowadzi do Ojca; w Chrystusie, ponieważ pierwszym obowiązkiem zakonnika jest trwać w Chrystusie.

I. PRAKTYKA RAD EWANGELICZNYCH

Soborowy dekret *Perfectae caritatis* już w pierwszym numerze stwierdza, iż całe życie zakonne pochodzi od Chrystusa. Syn Boży słowem i przykładem włas-

³ Por. ks. J. M i s i u r e k, *Zarys historii duchowości chrześcijańskiej*, Lublin 1992, s. 10.

⁴ Por. ks. S. W i t e k, *Monastyczno-zakonna droga świętości*, [w:] *Drogi świętości*, pod red. ks. W. Słomki, Lublin 1981, s. 117.

nego życia nauczył nas czystości, ubóstwa i posłuszeństwa. Droga rad ewangelicznych jest zatem drogą ukazaną przez samego Chrystusa. U początków konsekracji zakonnej znajduje się wezwanie Chrystusa, określane mianem powołania, które wytłumaczyć można jedynie miłością, jaką darzy On osobę wezwaną. Wewnętrzne spotkanie z miłością Chrystusa pociąga osobę powołaną do naśladowania Go. Czyni to zaś ona przede wszystkim przez profesję i praktykę ślubów: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa. Zobowiązanie się do pełnienia rad ewangelicznych oznacza całkowite oddanie swojej osoby, i to w taki sposób, że przestaje się należeć do siebie, stając się własnością Chrystusa⁵. On natomiast przyjmując konsekrację zakonniką, przenika ją swoją konsekracją i swoją świętością. Egzystencja osoby konsekrowanej nabiera znaczenia ekspansji obecności Chrystusa. Poprzez konsekrację zakonniką Chrystus konsekruje cały świat⁶.

Decyzja pójścia za Chrystusem drogą rad ewangelicznych jest jednocześnie zgodą na budowanie „nowego człowieka”, które domaga się radykalnej przemiany serca – myślenia, pragnienia, wartościowania, działania, by wszystko to było zgodne z duchem Chrystusa, z duchem Ewangelii. Głównym jednak sprawcą oraz inicjatorem konsekracji zakonnej jest sam Jezus Chrystus. W akcji profesji spotyka się więc działanie Boga z odpowiedzią człowieka⁷.

Zachętę do naśladowania Chrystusa w Jego czystości odczytano ze słów Mistra: „są i tacy bezzenni, którzy dla królestwa niebieskiego sami zostali bezzenni” (Mt 19, 12), ale przede wszystkim widziano ją w przykładzie życia samego Jezusa. Praktykowanie czystości prowadzi do umieszczenia w centrum życia szczególnej więzi z Bogiem. Ślub czystości jest odpowiedzią na miłość, na wezwanie do osobistej przyjaźni i zażyłości z Chrystusem. W tym znaczeniu Paweł Apostoł poucza, że „lepiej czyni” ten, kto wybiera dziewictwo (por. 1 Kor 7, 38), bowiem „człowiek bezzenny troszczy się o sprawy Pana, o to, jakby się przypodobać Panu” (por. 1 Kor 7, 32). Praktykowanie czystości nie jest więc tylko dobrowolną rezygnacją z małżeństwa i życia rodzinnego, ale „charyzmatycznym wyborem Chrystusa jako wyłącznego Oblubieńca”⁸. Jest zanurzeniem się w Panu, by dla Niego samego zachować siebie w wierności, oddaniu, w wyłącznej przynależności⁹. Jest niezwykłym darem Chrystusa, udzielanym po to, by wolnym, niepodzielnym sercem można było łatwiej poświęcać się samemu tylko Bogu

⁵ Por. Kongregacja do Spraw Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych*, nr 8, [Rzym 1990].

⁶ Por. A. Ballestrero, *Wsluchani w Boga*, [w:] *tenże [i inni], Droga do nowego życia*, tł. z jęz. wł. E. Hebda OCD, Kraków 1982, s. 142 n.

⁷ Por. *Wskazania dotyczące formacji*, nr 10.

⁸ Por. J a n P a w e ł II, „*Redemptionis donum*” *Adhortacja apostolska o konsekracji zakonnej w świetle tajemnicy Odkupienia*, nr 11, [Rzym 1984].

⁹ Por. Ballestrero, art. cyt., s. 159.

i w ten sposób wspierać jednocześnie świętość Kościoła (por. KK 42). Doskonała powściągliwość jest bowiem „szczególnym źródłem duchowej płodności w świecie” (KK 42), uzdolnia do przyjęcia szerszego macierzyństwa w Chrystusie (por. DZ 12).

Apostołowie uznając powołującego ich Jezusa za Mistrza, „zostawili wszystko i poszli na Nim” (Łk 5, 11). Dzielić z Chrystusem życie znaczyło dla nich dzielić z Nim Jego ubóstwo. Owo ubóstwo staje się więc pierwszym warunkiem naśladowania Chrystusa. Mistrz z Nazaretu sam wybrał ubóstwo (por. J 16, 28) i tego też żąda od każdego, kto chce iść za Nim, chce bowiem naśladowania Siebie przez ludzi wolnych, nie zakorzenionych, czyli „ubogich w duchu” (Mt 5, 3), a więc tych, którzy przyjęli w życiu postawę służby (por. Mt 20, 28), ponieważ tylko oni mogą posiadać Chrystusa. Istotą ubóstwa jest bowiem życie dla innych – dla Chrystusa, dla potrzebujących ludzi, dla królestwa niebieskiego. Ubóstwo ubogacające samym Chrystusem uzdolnia do dostrzegania potrzeb innych i dawania im wszystkiego, aż po Dobro Najwyższe – samego Boga.

Jak ważna jest dla Jezusa postawa ubóstwa, świadczy fakt, iż od tej wartości rozpoczyna On swoje Kazanie na Górze: „Błogosławieni ubodzy w duchu, albowiem do nich należy królestwo niebieskie” (Mt 5, 3). Widać tu, że autentyczna postawa ubóstwa wymaga Chrystusowego błogosławieństwa, gdyż bez Jego łaski niczego nie możemy dokonać (por. J 15, 5)¹⁰ Jednocześnie jednak ubóstwo jest wyborem konkretnego człowieka. Wyborem, który ma na celu naśladowanie Chrystusa. Opowiedzenie się za rzeczami nieprzemijającymi jest uczestnictwem w tajemnicy ubóstwa samego Jezusa, który, „będąc bogaty, dla nas stał się ubogi, aby nas ubóstwem swoim ubogacić” (Mt 8, 20; por. 2 Kor 8, 9). W rzeczywistości ubogi Chrystus jest świadectwem nieskończonego bogactwa Boga, skarbu w niebie (por. Mt 19, 21). Stąd praktyka ubóstwa jest wyrzeczeniem się „świata”, opuszczeniem wszystkiego dla Chrystusa. Jednocząc się z Chrystusem w ubóstwie, zakonnik zyskuje nową relację z Bogiem. Dzięki zaufaniu do Ojca powierza się Jego Opatrzności, wierząc, że „Ojciec niebieski wie, czego potrzebujemy” (Mt 6, 32)¹¹

Ewangeliczna rada posłuszeństwa nie ma inspiracji słownej. Chrystus uczynił posłuszeństwo radą przez to, że działał, a nie mówił. Uzasadnienie dla tej rady znajdujemy w całym życiu Mistrza i Zbawiciela. Ślub posłuszeństwa jest uczestnictwem w posłuszeństwie Jezusa. W centrum tej konsekracji, bardziej niż kiedykolwiek, znajduje się naśladowanie Chrystusa jako Tego, który „przyszedł, aby pełnić wolę Ojca” (J 6, 38). U podstaw decyzji na życie tym ślubem znajduje się

¹⁰ Por. A. J. N o w a k OFM, *Osoba konsekrowana*, I: *Ślub ubóstwa*, Lublin 1992, s. 32, 39.

¹¹ Por. K. H o ł d a CSSR, *Życie konsekrowane. Refleksje teologiczne o życiu zakonnym*, Warszawa 1979, s. 126 n.

świadomość miłości Chrystusa, który zbawił nas przez posłuszeństwo Ojcu i pragnienie odpowiedzenia miłością na miłość.

Posłuszeństwo Jezusa z Nazaretu jest wyraźnie związane z cierpieniem. Chrystus, który stał się „posłusznym aż do śmierci, i to śmierci krzyżowej” (Flp 2, 8), „nauczył się posłuszeństwa przez to, co wycierpiał” (Hbr 5, 8). Zakonne posłuszeństwo w jedności z Ofiarą Chrystusa, które urzeczywistnia się w codziennym umieraniu z Nim, staje się szczególnym wyrazem wewnętrznej wolności, podobnie jak ostatecznym wyrazem wolności Chrystusa było Jego posłuszeństwo „aż do śmierci”

Nie tylko posłuszeństwo, ale wszystkie rady stawiają zakonnika w pozycji całkowitego daru. Śluby zakonne mają na celu pełniejsze oddanie się zakonnika Bogu. Dokonuje się ono zawsze przez Chrystusa. Czystość wskazuje wszystkim, że Chrystus jest godny miłości największej; ubóstwo jest znakiem, że Chrystus jest bogactwem zakonnika; posłuszeństwo zaś mówi, że źródłem zamiarów, planów, konkretnych decyzji jest Chrystus¹²

II. ŻYCIE MODLITEWNE I SAKRAMENTALNE

Zadaniem soborowego dekretu *Perfectae caritatis* było wytyczenie dróg odnowy życia zakonnego. Miało to doprowadzić do oparcia i umocnienia życia konsekrowanego bardziej na doskonałej miłości niż na ślubach (por. DZ 1). Według tego dekretu, dążąc do niej, zakonnicy mają coraz bardziej żyć dla Chrystusa i Jego Kościoła (por. Kol 1, 24). Z tego powodu winni coraz ściślej łączyć się z Chrystusem przez oddanie Mu samych siebie. To zaś dokonuje się przede wszystkim w modlitwie. Najgłębszym wyrazem zjednoczenia z Chrystusem jest „trwanie w modlitwie” (por. Dz 2, 42). Dekret *Perfectae caritatis* akcentuje kontemplacyjny wymiar wszelkiego życia konsekrowanego, zobowiązuje do „wewnętrznego zjednoczenia z Chrystusem” (DZ 8) poprzez „trwanie myślą i sercem nieustannie przy Nim” (DZ 5). Również Kodeks Prawa Kanonicznego zjednoczenie z Chrystusem przez modlitwę nazywa „pierwszym i podstawowym obowiązkiem wszystkich zakonników” (kan. 663).

Modlitwa chrześcijańska jest darem Chrystusa, wysłużonym Jego męką i wyproszonym Jego błaganiem u Ojca. Dzięki temu jest zagłębieniem się w życie Boże, pogłębieniem jedności z Chrystusem (por. Łk 5, 16), owocem kierownictwa Ducha Świętego, odkrywaniem oblicza Pana w bliźnich, a w zwyczajnych, życio-

¹² Por. J. M a j k o w s k i SJ, *Ewangelia a życie zakonne*, „Ateneum Kapłańskie”, 70(1967) 322.

wych wydarzeniach – Jego miłości. Dzięki łasce Ducha Świętego modlitwa uczy rozumieć Chrystusa, a w Chrystusie Boga i siebie samych¹³

Modlitwa Syna względem Ojca nie kończy się w Chrystusie, ale w Nim się zaczyna, aby dalej trwać we wszystkich. On jest pierwszym głosem modlitwy, która ma być nieustanna (por. Łk 21, 36). Zaproszenie do takiej modlitwy kieruje Chrystus do wszystkich wiernych, w szczególności jednak odnosi się ono do osób zakonnych. Modlić się w Chrystusie nie oznacza tylko dołączenia Go do swojej modlitwy, ale raczej dołączenie swojej modlitwy do Jego. Zaproszenie do modlitwy w Chrystusie to powołanie do utożsamienia się z Chrystusem modlącym się.

Źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego, a więc i zakonnego, do którego zmierza cała działalność Kościoła, jest liturgia (por. KL 10). Dzięki niej dokonuje się najskuteczniej uświęcenie człowieka w Chrystusie i uwielbienie Boga (por. KL 10). Wyraźny też jest jej charakter chrystocentryczny. Liturgia pochodzi od Chrystusa jako swego źródła (por. KL 6; 7) i stanowi wykonywanie Jego kapłańskiego urzędu, sam Chrystus bowiem sprawuje w liturgii przez Ducha Świętego swoje kapłaństwo (por. KL 2; 7). Liturgia jest więc nie tylko modlitwą do Chrystusa, ale modlitwą z Nim jako Głową Kościoła.

Liturgia zajmuje w życiu konsekrowanym miejsce szczególne. Związek liturgii z życiem zakonnym jest bardzo wyraźny zwłaszcza w dziedzinie sakramentów. Życie zakonne jest dalszym ciągiem i szczególnym wyrazem tego poświęcenia się Bogu, które miało miejsce w momencie chrztu, konsekracja bowiem rad ewangelicznych „korzeniami głęboko sięga w konsekrację chrztu i pełniej ją wyraża” (DZ 5). Ośrodkiem i szczytem całego życia zakonnego jest Eucharystia. Uzewnętrznia to już moment profesji zakonnej, w której Kościół ofiarowuje zakonnikowi Bogu. Ofiara osoby konsekrowanej łączy się z Ofiarą Chrystusa. W codziennym udziale zakonników w Ofierze Mszy św. zawarta jest także możliwość odnowy tej ofiary z siebie. Podstawowym bowiem źródłem odnowy jest zjednoczenie z Ciałem i Krwią Chrystusa (por. DZ 15). Chrystus eucharystyczny jest więc głównym i naturalnym centrum życia zakonnego. Stąd również zbieranie się wokół tabernakulum i adorowanie obecnego tam Chrystusa jest powinnością każdego zakonnika. Ta osobista cicha modlitwa pozwala zakonnikom dać Chrystusowi pełną odpowiedź na Jego wezwanie.

Nie istnieje jednak autentyczna pobożność eucharystyczna bez wymiaru pokutnego. Pokuta bowiem odnawia i umacnia dar nawrócenia ku Chrystusowi. Dokonuje się to dzięki temu, że praktyka częstej spowiedzi przyczynia się do prawdziwego poznania siebie, do wzrostu pokory chrześcijańskiej, pomnażając jednocześnie łaskę. Sakrament pokuty ma wyjątkowe znaczenie dla życia ducho-

¹³ Por. R. G u a r d i n i, *Wprowadzenie w modlitwę*, [w:] B a l l e s t r e r o [i i n n i], dz. cyt., s. 517.

wego, ponieważ może ono wzrastać tylko poprzez świadomy, wolny i bezpośredni stosunek człowieka do Chrystusa, wyrażający się w indywidualnych aktach religijnych. Najbardziej klasycznym przykładem ścisłego kontaktu z Chrystusem jest osobista, indywidualna spowiedź¹⁴

Liturgia, obok sakramentów, znajduje swój wyraz w modlitwie brewiarzowej, która jest publiczną modlitwą Kościoła, mającą na celu uwielbienie Boga (por. KL 84). Jest ona dla zakonników „źródłem pobożności i zasileniem modlitwy osobistej”, przede wszystkim jednak – jako „pieśń chwały” skierowana ku Ojcu – jest „modlitwą Chrystusa i Jego Ciała zwróconą do Ojca” (KL 84).

Niezmiernie ważnym elementem modlitewnego życia zakonnika jest modlitwa myślana. Ma ona ogromne znaczenie dla głębszego i bardziej owocnego uczestnictwa w Eucharystii i liturgii godzin. Rozmyślanie na kanwie Pisma św. ma dotyczyć przede wszystkim Osoby i życia Jezusa Chrystusa, gdyż w Nim streszcza się pełnia doskonałości wszystkich Bożych wypowiedzi. Słowa Chrystusa „Ja jestem drogą, prawdą i życiem” (J 14, 6) najlepiej wyrażają sens i cel rozmyślenia. Słuchanie Mistrza i rozmowa z Nim są niezastąpioną pomocą dla tych, którzy wybrali drogę rad ewangelicznych. Dlatego dekret *Perfectae caritatis* wymienia Pismo św. i liturgię jako dwa zasadnicze źródła duchowości zakonnej (por. DZ 6).

Życie modlitewne zakonnika nie wyczerpuje się jednak w liturgii i rozważaniu Pisma św. Charakterystyczne dla życia konsekrowanego są pobożne praktyki religijne, jak np. codzienny rachunek sumienia, czytanie duchowne, konferencje ascetyczne, modlitwa różańcowa. Wielką pomocą do osiągnięcia zjednoczenia z Chrystusem jest pobożność maryjna. Prawdziwy i zdrowy kult Matki Bożej nie zasłania Jej Syna, ale Go przybliża i udostępnia człowiekowi¹⁵. Ona sprawuje duchowe macierzyństwo wobec ludzi, ułatwia każdemu osobiste upodobnienie się do Chrystusa, uczy swym przykładem i pomaga wstawiennictwem¹⁶

III. UDZIAŁ W KENOZIE CHRYSTUSA

Życie zakonne jest ściśle związane z Ofiarą Chrystusa. Jest ono pójściem za Chrystusem w Jego tajemnicy paschalnej, naśladowanie Go bowiem polega przede

¹⁴ Por. J a n P a w e ł II, *Redemptor hominis*, nr 20, [Rzym 1979].

¹⁵ Tamże, nr 22.

¹⁶ Por. J. R. B a r OFMConv, s. H. B r y g o ł ó w n a, *Drogą rad ewangelicznych. Wprowadzenie do życia zakonnego*, Warszawa 1978, s. 226.

wszystkim na śmierci i zmartwychwstaniu razem z Nim. Umieranie z Chrystusem to umieranie dla grzechu (por. Rz 6, 1-14), gotowość do ofiary (por. J 12, 24-26), wierność Bogu nawet za cenę prześladowań i cierpień (por. Mt 16, 24). Znaczenie życia zakonnego wypływa z powołania do ścisłego zjednoczenia ze zbawczym dziełem Chrystusa, który odkupił i uświęcił ludzi przez wyniszczenie się na krzyżu (por. DZ 5). Zakonnicy przez profesję rad ewangelicznych odnawiają i przedłużają życie Chrystusa w czystości, ubóstwie i posłuszeństwie oraz Jego odkupieńczą Ofiarę. W ten sposób zakonnicy „uczestniczą w całopalnej Ofierze Jezusa Chrystusa intensywniej i głębiej niż inni” (KK 42). Uczestnictwo w Chrystusowym całopaleniu, które jest ekspiacją, wynagrodzeniem, zbawieniem, staje się konkretną treścią konsekracji. Rezygnując z pewnej formy miłości, przyjmując ubóstwo i wyrzekając się własnej woli, zakonnicy dokładniej naśladują wyniszczenie Zbawiciela i wyraźniej je ukazują (por. KK 42). Dlatego wybór Boga i oddanie Mu swego życia noszą zawsze znamię ofiary, mającej swe źródło w uczestnictwie w tajemnicy Chrystusa. Wyrzeczenie pozwala pełniej „odnaleźć się” w Chrystusie ukrzyżowanym i zmartwychwstałym, w Nim rozpoznać tajemnicę własnego człowieczeństwa i potwierdzić ją w uległości wobec wezwania Chrystusa do życia w czystości, ubóstwie i posłuszeństwie. Rys wyniszczenia, jaki zawiera w sobie praktyka rad ewangelicznych, jest więc rysem „na wskroś chrystocentrycznym”¹⁷

W szczególny sposób w Misterium Paschalne Chrystusa włącza się zakonnik przez ślub posłuszeństwa. W odróżnieniu od innych ślubów posłuszeństwo jest przede wszystkim wyrzeczeniem. Uczestnictwo w posłuszeństwie Chrystusa, który przyszedł, aby pełnić wolę Ojca (por. J 5, 36), jest całkowitym poświęceniem swojej woli Bogu, złożeniem ofiary z siebie¹⁸ Włączenie się w posłuszeństwo Chrystusa, porzucenie wszystkiego i podjęcie własnego krzyża wymaga jednak nieustannej ascezy, praktyki umartwienia¹⁹ Do wyrzeczenia się wszystkiego, co hamuje proces jednoczenia się z Chrystusem, motywuje i dodaje mocy Jego miłość. Wszelka asceza ma więc charakter pozytywny, stąd winna wzmocnić „siły wewnętrznego człowieka” (Ef 3, 16), przeobrażającego się na podobieństwo Chrystusa.

Szczególnie wyraźnym przejawem uczestnictwa w paschalnej tajemnicy Chrystusa jest cierpienie. Dokonując ofiary krwi, Chrystus nie tylko zbliżył się do ludzkiego cierpienia, ale nadał mu nowy sens, wyniósł je na poziom odkupienia.

¹⁷ Jan Paweł II, *Redemptionis donum*, nr 10.

¹⁸ Por. Ballestrero, art. cyt., s. 170 n.

¹⁹ Por. *Istotne elementy nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego w zastosowaniu do Instytutów oddających się pracy apostołskiej. Dokument Świętej Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich*, nr 31, [w:] Jan Paweł II, *O życiu zakonnym. Przemówienia – Listy apostołskie. Instrukcje*, wybór tekstów i opr. E. Weron SAC, A. Jarocho SAC, Poznań–Warszawa 1984, s. 419-455.

Cierpienie nie jest więc klęską, ale powołaniem do włączenia się w Chrystusową Ofiarę zbawiającą świat.

IV. WYMIAR EKLEZJALNY

Życie zakonne, jako szczególny sposób rozwijania świętości osobistej, jest jednocześnie wspieraniem świętości całego Kościoła (por. KK 39; 42). Kościół zaś ze swej strony, pod przewodnictwem Głowy-Chrystusa i pod natchnieniem Jego Ducha, nie tylko zatwierdza instytuty zakonne, ale towarzyszy im jako przewodnik, który koryguje i umacnia je w wierności wobec Pana (por. KK 45). Stan zakonny jest więc stanem pośrednim między stanem duchownym i świeckim. Należy on nienaruszalnie do życia i świętości Mistycznego Ciała Chrystusa (por. KK 44). Zrodził się bowiem w Kościele, z Kościoła i dla Kościoła (por. DZ 1; 2). Wynika stąd, iż każdy zakonnik poświęcony Chrystusowi jest przez to samo poświęcony służbie Kościołowi. Mistyczne Ciało Chrystusa ma tajemnicze podobieństwo do swego Założyciela. Jest dziewiczy (ponieważ jest wierny Chrystusowi), ubogi (naśladuje ubogiego Chrystusa) i posłuszny (gdyż pragnie najściślej wypełnić Jego wolę i nałożone zadania)²⁰. Zakonnik praktykujący rady ewangeliczne odtwarza w swoim życiu cechy stanowiące podobieństwo Kościoła do Chrystusa. Można powiedzieć, że Kościół przeżywa w zakonnikach rady ewangeliczne. On powołuje do życia rodziny zakonne, przyjmuje i potwierdza profesję zakonną, podnosząc w ten sposób stan zakonny do stanu kanonicznego i ukazując go jako stan poświęcony Bogu (por. KK 45).

Relacja zakonników z Chrystusem podlega zatem pośrednictwu Kościoła, przy czym im gorliwsze jest złączenie z Chrystusem, tym bujniejsze staje się życie Kościoła (por. DZ 1). Oznacza to, że wszystko, co oddajemy Chrystusowi, wzbogaca jednocześnie cały Kościół. Sobór Watykański II zachęca zakony do jeszcze bardziej aktywnego udziału w życiu Kościoła, do rozwijania swej działalności w ścisłej łączności z Kościołem, do podjęcia ścisłej współpracy i współdziałania z Kościołem oraz do świadomego podjęcia odpowiedzialności za cały Kościół (por. KK 44-46; DZ 1; 2). Dopiero mając świadomość głębokiego zrośnięcia z tajemnicą Kościoła (por. KK 44), mogą zakonnicy wypełniać swoje powołanie w Kościele, by być świadkami Chrystusa zgodnie ze swoistym duchem własnego instytutu. Każdy charyzmat został bowiem ofiarowany zakonowi ze względu na Kościół i ma na celu budowanie i dobro całego Kościoła.

²⁰ H o ł d a CSSR, dz. cyt., s. 19.

V WYMIAR APOSTOLSKI

Całe wydarzenie Jezusa Chrystusa, Jego śmierć i zmartwychwstanie, jest jednym wielkim świadectwem miłości Ojca. Odchodząc do Niego, Chrystus posłał swoich uczniów, by to świadectwo nieustannie trwało, by było dawane „aż po krańce ziemi” (Dz 1, 8). Jego przedmiotem stał się sam „Jezus Chrystus, ustanowiony przez powstanie z martwych pełnym mocy Synem Bożym” (Rz 1, 5). W modlitwie arcykapłańskiej Jezus nie prosi za światem (por. J 17, 9), ale posyła w świat swoich uczniów. Modlitwa Jezusa zmierza do tego, by świat, który Go „nie poznał” (J 1, 10), poznał Go w życiu uczniów. Apostolstwo bowiem w znaczeniu religijnym to udział w zbawczym posłannictwie Chrystusa i Jego Kościoła, a więc niesienie Dobrej Nowiny, dawanie świadectwa wierności Chrystusowi i Jego Ewangelii²¹. Do apostolstwa zobowiązani są przez chrzest i bierzmowanie wszyscy wyznawcy Chrystusa (por. KK 33). Profesja rad ewangelicznych jednak, sięgająca tajemnicy chrztu (por. DZ 5), intensyfikuje ten obowiązek włączenia się w zbawcze dzieło Chrystusa.

Apostolski wymiar stanu zakonnego to nie tylko zewnętrzna aktywność apostołska poszczególnych zakonników, ale przede wszystkim realizacja ich powołania do ścisłego zjednoczenia się ze zbawczym dziełem Odkupiciela, każda działalność apostołska bowiem „powinna wypływać z wewnętrznego zjednoczenia z Nim” (DZ 8).

Samo istnienie osób, które w sposób świadomy i wolny dokonują wyboru Chrystusa, decydując się na życie w dziewictwie, ubóstwie i posłuszeństwie, jest już świadectwem żywej obecności Chrystusa, mocy Jego miłości, świadectwem, że może On całkowicie wypełnić i zaspokoić pragnienia ludzkiego serca. Istotnym elementem świadectwa o Chrystusie i Kościele jest również wierność charzmatowi własnego zgromadzenia, a także strój zakonny, miejsce zamieszkania oraz sposób pracy. Specyficzną formą apostolstwa jest apostolstwo cierpienia.

U podstaw wszelkiej działalności apostołskiej stoi Osoba Chrystusa. Syn Boży przyszedł do ludzi, „aby nauczać i głosić Ewangelię” (Mt 11, 1). Po zmartwychwstaniu dał swoim uczniom ostatnie polecenie: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody” (Mt 28, 19). Nakaz ten był skierowany do wszystkich uczniów Jezusa, lecz dzięki szczególnej konsekracji wyjątkowo głęboko wsluchują się w to wezwanie zakonnicy, ufając, że są podobnie jak Chrystus powołani do całkowitej służby drugim.

²¹ Por. B a r OFMConv, s. B r y g o ł ó w n a, dz. cyt., s. 388.

*

Mocą konsekracji zakonnej, w której zawiera się odpowiedź człowieka na Chrystusowe „Pójdźcie za Mną” (Mt 4, 19), zakonnik w wyjątkowy sposób zostaje związany z Jezusem Chrystusem. Związek ten polega na zatopieniu się w ideale Chrystusowym, we wzorze Jego życia. Wezwani przez Boga do praktykowania rad ewangelicznych naśladują Chrystusa, który „sam dziewiczy i ubogi (por. Mt 8, 20; por. Łk 9, 58), przez posłuszeństwo aż do śmierci krzyżowej (por. Flp 2, 7) odkupił i uświęcił ludzi” (DZ 1).

Dlatego złożenie ślubów nie jest tylko zobowiązaniem się do zachowania rad, ale jest odtworzeniem w sobie rysów Jezusa dziewiczego, ubogiego i posłusznego, poznanego w Ewangelii. W życiu zakonnym bowiem chodzi o to, by coraz bardziej być uczniem Chrystusa, nieprzerwanie dojrzewać do pełni życia chrześcijańskiego, do budowania Kościoła i pracy dla jego dobra oraz do apostołskiego świadectwa o Chrystusie i Jego Kościele.

THE CHRISTOCENTRIC CHARACTER OF THE MONASTIC LIFE

S u m m a r y

The christocentric character of the consecrated life means that it is concentrated in the special way on Christ. The monastic life comes from Christ because He is a Creator and the final norm of it; through Christ because He deals with His call and leads to His Father; in Christ as the primary duty of every monk is to persevere in Christ. The way leading to the union with Christ is first of all putting in practice the following Gospel advices: purity, poverty and obedience.

The deep prayerful and sacramental life leads to the full mature in Christ. Carrying our everyday life cross, renunciation and ascetism as the factors of the participation in the saving work of Christ is the way to unite with the Son of God. The existence of monasteries themselves tells about the powerful grace of Christ and because of that they are the accurate and emphatic testimony of the Church. Monks as these who „follow Christ” are the significant representatives of the Church. Thanks to their living in Christ in the world of secular people and bringing these people Christ they are His apostles. Making monks being alive to their responsibility of being „witnesses in the Church” (KK 46) is the fundamental aim of the permanent and continuous monastic formation.

Translated by Anna Czwórnóg